

«Hvis dette ikke er
drivhuseffekten, hva i
helvete er det da?»

GUNTER WELLER

VED UNIVERSITETET I ALASKA

TIL NEW SCIENTIST

Innhold:

Klar for klimakamp

De viktigste landene har inntatt sine posisjoner foran klimakonferansen i Kyoto i desember.

• side 4

Ekspert får bestem- me for mye

Filosof Ole Espen Rakkestad tror den nye hovedflyplassen kanskje hadde blitt stoppet hvis folk flest visste mer om usikre konsekvenser.

• side 6

Skogsbilvei i unik natur?

Skogsbilveier kan bygges i områder som Miljøverndepartementet mener har unike nasjonale naturkvaliteter.

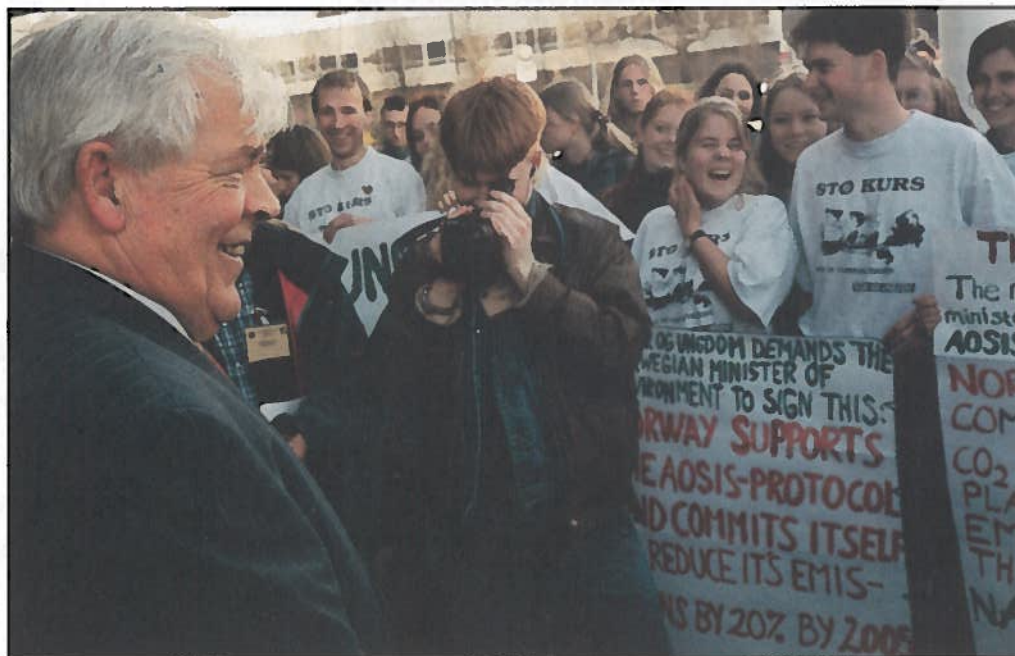
• side 7

Plastretur forsinket?

Kommunene i Grenland har lagt på is det som kunne blitt et gjennombrudd i arbeidet for plastgjenvinning.

• side 10

Berntsen blir miljøaktivist

Skifter side: Thorbjørn Berntsen går inn i miljøbevegelsen. (Foto: NTB)

Thorbjørn Berntsen ble erstattet av en tidligere miljøverner som minister. Nå blir Berntsen selv miljøvernaktivist. To forskjellige miljøorganisasjoner vil nyte godt av hans arbeidskraft.

Berntsen blir ikke arbeidsledig med det første. Nå skal han engasjere seg i Regnskogfondet og Framtiden i våre hender.

• side 3

Lego fjerner PVC

Leketøysgiganten Lego har fjernet PVC fra nesten alle sine produkter. Bedriften har brukt tosfrede millionbeløp på å finne stoffer som kan erstatte PVC i klossene.

PVC kan inneholde stoffer som mistenkes for å gi redusert sædkvalitet, bryst- og testikkelkreft.

• side 9

Grønn komité

Mer enn halvparten av medlemmene i Stortingets energi- og miljøkomité er helt ferske på tinget.

• side 8

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon:

Siri Lehne Nilsen, Audun Garberg, Kristian Jahre.

Adresse:

Postboks 6891

St Olavs plass, 0130 Oslo.

Tlf: 22 99 33 00.

Faks: 22 99 33 10.

Direkte: 22 99 33 + 71 (Toldnæs),

72 (Nilsen), 74 (Garberg),

22 (Jahre)

E-post: redn@online.no

Neste utgave: 13.11.1997.

Abonnement:

199/år

(privatpersoner), 500/år

(bedrifter)

Annonser:

Tlf: 22 71 92 20.

Faks: 22 71 92 38.

Trykking:

Gan Grafisk. Trykket

på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M

Bulletin. Web:

http://www.ngo.grida.no/naturvern

E-post: naturvern@naturvern.no

norsk fagpresse®

Velkommen skal dere være!

Tidligere miljøvernminister Thorbjørn Berntsen vil engasjere seg i miljøbevegelsen. Han er ikke snauere enn at han vil jobbe i et par miljøorganisasjoner, Regnskogsfondet og Framtiden i våre hender, når han først er i gang. Dette vil både han, og de nevnte organisasjoner, garantert få mye positiv oppmerksomhet rundt. Kanskje Berntsen også vil få endel kritikk for at han engasjerer seg i den delen av miljøbevegelsen han har vært i minst klammeri med. Det ville i så fall være urettferdig. Like urettferdig som å kritisere vår nye miljøvernminister, Guro Fjellanger, for at hun har hatt et opprøp til miljøengasjement.

Hun har jo vært aktivist, var omkvedet da hun overtok etter Berntsen. Fjellanger var, i omlag ett år, ansatt som koordinator i Naturvernforbundets sekretariat. At denne fortiden blir brukt som et argument mot henne er usærlig et paradoks. Det er vanskelig å tenke seg et annet departement der man blir kritisert for å ha vist interesse for det man faktisk skal jobbe med som statsråd. Skulle for eksempel en forsvarsminister som har vært aktiv i forsvarsorganisasjoner være uegnet? Hva med en helseminister som har hatt bakgrunn i pasientforeningen eller lignende? En utdanningsminister som har jobbet frivillig med skolepolitikk?

Slike eksempler gir selvsagt ingen garanti for at vedkommende vil gjøre en god jobb som statsråd, men det forteller i hvertfall om en minister som har greie på, og interesse for, det han eller hun skal jobbe med. Berntsen viser nå også at hans engasjement ikke forsvinner med tapet av ministertittelen. Det er mange eksempler på at økt kunnskap om verdens miljøproblemer også fører til økt engasjement for disse sakene. Både Fjellanger og Berntsen er gode eksempler på dette.

Møller på havet er gave til jorden

Danmark skal bygge fem store vindmølleparker i havet. Dette presenterte Svend Auken på konferansen «Gift to the Earth» i New York nylig.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Den danske miljø- og energiminister Svend Auken har inngått en avtale om å bygge fem store vindmølleparker i havet. Vindmøllene skal produsere 750 MW og vil stå ferdig i løpet av 2008, i følge en pressemelding fra den danske Miljø- og energistyrelsen.

Prosjektet ble nylig lagt fram på Verdens Naturfonds internasjonale konferanse «Gift to the

Earth» i New York. Avtalen om havvindmøllene er Danmarks «gave til jorden».

Energiproduksjonen fra de fem havvindmølleparkene vil utgjøre åtte prosent av Danmarks totale el-forsyning.

Til sammenligning produserer Danmark omlag 1000 MW fra vindmøller i dag. Det langsiktige energimålet går ut på at Danmark skal ha dekket halve sitt energibehov med vindkraft innen 2030. ■

Aktivist drept

I en årrekke kjempet Manoel da Silva for rettighetene til de 40 000 menneskene som ble tvangsflyttet for å gi rom for Itaparica-dammen i Brasil. 16. oktober ble han skutt ned og drept — antagelig som en følge av sitt engasjement.

Bevegelsen han ledet, MAB, mistenker at narkotikahandlere står bak drapet, og kritiserer utbyggerne for ikke å ha holdt løftene sine overfor de tvangsflyttede. Dette mener de har ført til dårlige sosiale forhold som igjen har gitt grobunn for kriminalitet.

De dårlige forholdene har blant annet ført til at familier plantet marihuane for å overleve. Penger fra Verdensbanken nådde aldri fram til småbønder, men ble istedet brukt til å vanne narkotika-planter, hevder MAB.

Forhold som dette påpekte blant andre da Silva i et brev til Verdensbanken tidligere i år. Han har dessuten gått hardt ut mot volden i området, og har i den forbindelse mottatt drapstrusler fra narkotika-miljøet. ■

Mindre antibiotika til husdyr

Norske husdyr fikk mindre antibiotika i fjor enn året før. Men husdyrnæringen gir seg ikke med det. I fjor startet den prosjektet «Friskere dyr og mindre bruk av antibiotika». Målet er å få redusert forekomsten av de vanlige husdyrsykdommene med 25 prosent i perioden 1996—2001. Forbruket av antibiotika skal reduseres tilsvarende, skriver Bondebladet.

Den positive utviklingen i Norge har skjedd samtidig med en økning i bruken av antibiotika i Danmark. Dette til tross for store anstrengelser for å få det ned. Spesielt er det danske svineoppdrettere som bruker mye antibiotika. De vil ikke risikere at dyrene skal få tarmsykdommer som hemmer veksten. ■

Holmestrand kommune

Thorbjørn Berntsen: - Ålreit å jobbe i Regnskogsfondet

Mens miljøvernminister Guro Fjellanger har gått fra miljøbevegelsen til Regjeringen går Thorbjørn Berntsen motsatt vei.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Tidligere miljøvernminister Thorbjørn Berntsen bekrefter over for N&M Bulletin at han akter å engasjere seg i miljøbevegelsen.

Jeg har blitt forespurt om å sitte i styret i Regnskogsfondet. Det synes jeg er en ålreit ting å gjøre sier han til N&M Bulletin.

Berntsen har også sagt ja til å stille som uavhengig kandidat på

Fremtiden i våre henders landsmøte neste år.

Vært ute en tropenatt før

— Er det en spesiell grunn til at du velger å engasjere deg i akkurat disse to organisasjonene?

Jeg har reist rundt i Amazonas sammen med lederen i Regnskogsfondet, Lars Løvold, tidligere. Det gjorde et sterkt inntrykk. Jeg er også svært imponert over hva denne lille

organisasjonen klarer å få til.

Berntsen har også hatt god kontakt med miljøvernministrene i Indonesia og Malaysia i tiden som statsråd. Han ønsker å ha fortsatt kontakt med disse, og tror det bli nyttig for å bidra til å beskytte de truede regnskogene i Asia.

De er ikke naturvandalen, men de har en veldig vanskelig jobb, sier han.

Venn av Dammann

Fremtiden i våre hender har kontaktet Berntsen tidligere, og organisasjonens kamp for en mer rettferdig utnyttelse av jordens ressurser har lenge vært en hjertesak for den avgåtte statsråden.

Så lenge jeg satt som miljøvernminister var et sam-

arbeid umulig. Jeg har imidlertid kjent Erik Dammann siden 70-åra og synes han har en glitrende evne til å belyse tingenes tilstand. Derfor vil jeg også engasjere meg her så får vi se hva de kan bruke meg til.

Mange vil kanskje si at du velger minste motstands vei ved å gå inn i de organisasjonene du har kranglet minst med?

Det er nok riktig det, men det er miløsaker som opptar meg ærlig og oppriktig. Når det gjelder miljøbevegelsen generelt så er organisasjonene flinke til å finne og analysere problemene, men ikke alltid like konstruktive når det gjelder å finne løsninger. ■

Større enn TV-aksjonen

Operasjon Dagsverk er over og Regnskogsfondet kan se tilbake på en vellykket aksjon.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

«Utdanning til frigjøring» var mottoet for Operasjon Dagsverk i år. En kvart million skoleelever har vært i sving. Pengene som er samlet inn går til utdanning for indianerne i Amazonas. Selv om det er for tidlig å si noe om det økonomiske resultatet, er lederen i Regnskogsfondet, Lars Løvold, svært fornøyd med årets aksjon.

Vi håper og tror på 25 millioner, sier han til N&M Bulletin.

Berømmer de frivillige

Regnskogsfondet var en av flere organisasjoner som deltok i fjorårets TV-aksjon. Operasjon Dagsverk har likevel vært et større løft for organisasjonen, både når det gjelder innsamlede penger og jobbing.

TV-aksjonen har eget sekretariat. Slik er det ikke i Operasjon Dagsverk. Derfor har det vært hard jobbing. Det er likevel vanskelig å få gitt nok ros til alle de frivillige som har stilt opp. Deres innsats har også vært noe av det som har imponert våre gjester fra Brasil mest, sier Løvold.

Ikke bare pengelinnsamling

I tillegg til å samle inn penger har Operasjon Dagsverk som mål å spre informasjon til norske skoleelever.

Skoleringsaspektet er en viktig del av aksjonen. Vi har trykket opp 250 000 elevhefter med lærerveiledninger. På denne måten får norske elever og lærere se hvordan regnskogsarbeid og indianernes situasjon kan integreres i forskjellige skolefag, sier han. ■

A/S Norske Shell

Inntar posisjonene i klimakampen

Da Bill Clinton offentliggjorde at USA vil stabilisere utslippene av klimagasser, falt en viktig brikke på plass. Nå har alle de viktigste landene inntatt sine forhandlingsposisjoner foran klimakonferansen i Kyoto i desember.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Denne oversikten viser de forskjellige posisjonene i kampen om hvordan en fremtidig klimavtale skal se ut. Posisjonene varierer fra USAs tynne forslag om stabilisering til de små

øystatenes ambisiøse ønske om 20 prosent reduksjon innen 2005. I første rekke er det utslippene fra 36 land det forhandles om å redusere. Denne gruppen består av i-land og Øst-Europa, men de øst-europeiske landene kan få svakere krav enn i-landene. ■

	USA	EU	Japan	Norge	U-landene (G77) og Kina	Alliansen av små øystater
Hvor stor reduksjon	Stabilisering	15 prosent	Minst stabilisering. Maks 5 prosent	10-15 prosent	35 prosent	20 prosent
Tidsrom	Fra 1990 til 2008-12	Fra 1990 til 2010	Fra 1990 til 2008-12	Fra 1990 til 2010	Fra 1990 til 2020	Fra 1990 til 2005
Hvem	36 land (i-land og Øst-Europa)+u-land	36 land (i-land og Øst-Europa)	36 land (i-land og Øst-Europa)	36 land (i-land og Øst-Europa)	36 land (i-land og Øst-Europa)	36 land (i-land og Øst-Europa)
Hvilke gasser	Ikke spesifisert, men vil ha mer enn CO ₂	CO ₂ , metan og lystgass	CO ₂ , metan og lystgass	Alle klimagasser	CO ₂ , metan og lystgass	CO ₂
Annet	Alle land skal forplikte seg til samme reduksjon, men vil ha intern byrdefordeling i EU, der noen land får øke utslippene, mens andre reduserer. Land utenfor EU må redusere med 15 prosent. De «viktigste» u-landene må også binde seg til klimamål.	7,5 prosent reduksjon innen 2005. Vil ha intern byrdefordeling i EU, der noen land får øke utslippene, mens andre reduserer. Land utenfor EU må redusere med 15 prosent.	Fem prosent reduksjon i utgangspunktet. Kan godta lavere reduksjon dersom utslipp per innbygger er lavere enn gjennomsnittet, eller utslipp i forhold til bruttonasjonalproduktet er under gjennomsnittet, eller befolkningsveksten fra 1990 til 1995 var over gjennomsnittet. Vil ha mulighet for kvotehandel og felles gjennomføring, samt sparing og lån av kvoter.	Byrdefordeling - hvert land får forskjellige forpliktelser regnet ut fra utslipp per innbygger, utslipp i forhold til bruttonasjonalprodukt (BNP) og BNP per person. Ønsker også mulighet for felles gjennomføring - at land betaler tiltak i andre land og får disse godskrevet sitt klimaregnskap.	Stabilisering fra 1990 til 2000, 7,5 prosent reduksjon innen 2005, 15 prosent innen 2010, 35 prosent innen 2020.	Flatt mål - alle de 36 landene skal redusere like mye.

Så mye koster en klima-avtale

En internasjonal klimaavtale vil koste hver nordmann noen få hundrelapper i året.

CICERO, senter for internasjonal klimaforskning, har beregnet årlig pris for Norge ved en klimaavtale. Utrekningen tar utgangspunkt i internasjonal handel med utslippskvoter. Kvoteprisen har CICERO beregnet til 20 dollar per tonn CO₂.

Prislisten

Så mye vil det i år 2010 koste Norge med en avtale om å redusere utslippene av CO₂, metan og lystgass:
• **EUs forslag:** Totalt 2490 millioner i året. Tilsvarende 556 kroner per innbygger.

• **Japans forslag:** Totalt 1575 millioner i året. Tilsvarende 352 kroner per innbygger. (Forslaget betyr 1,9 prosent reduksjon for Norge.)
• **USAs forslag:** Totalt 1442 millioner i året. Tilsvarende 322 kroner per innbygger.

Kostnadene ved å gjennomføre forslagene tilsvarende mellom

0,12 og 0,21 prosent av Norges årlige bruttonasjonalprodukt.

Gasskraftverk

De to planlagte gasskraftverkene må betale 294 millioner kroner årlig for å kjøpe utslippskvoter. Dette vil øke prisen på å produsere en kilowatt-time med drøyt fem øre. ■

Klima-ord:

Kvote-handel:

Land som har redusert utslippene mer enn de er forpliktet til, kan selge «overskuddet» som utslippskvoter til andre land.

Lån:

Mulighet til å låne utslippskvoter fra fremtiden, mot å redusere siden. Støttes av USA og Japan.

Felles gjennomføring:

Et land betaler for tiltak i andre land og får de reduserte utslippene godskrevet på sitt klimaregnskap. Støttes blant annet av USA, Norge og Japan.

Spare opp utslippskvoter:

De som reduserer mer enn sine forpliktelser kan slippe ut mer i fremtiden. Støttes av blant annet av USA og Japan.

Byrdefordeling:

Landene får ulike reduksjonsmål. Uenighet om hvordan fordelingen skal regnes ut. Støttes blant annet av Norge og Japan.

Flatt mål:

Alle land reduserer sine utslipp med like mange prosent. Støttes blant annet av USA og AOSIS.

Deltagere:

Mer enn 160 stater deltar i forhandlingene om en klimaavtale. I-land og Øst-Europa skal i første omgang forplikte seg til å redusere sine utslipp. Disse 36 landene er i klimakonvensjonen betegnet som «Annex 1».

Alaska varmet opp tre grader

Temperaturen i Alaska har steget med en grad i tiåret. Størst har oppvarmingen vært om vinteren. Nå forsvinner permafrosten.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Gjennomsnittstemperaturen i Alaska har økt med en grad i tiåret de siste 30 årene, viser data fra US Global Change Research Program.

Permafrosten tiner

Temperaturstigningen fører til at permafrosten i deler av staten forsvinner. Dette gjelder områder hvor temperaturen under bakken aldri har vært mer enn et par

grader under frysepunktet. De mest synlige resultatene er områder hvor overflaten faller sammen etter at store mengder is under bakken har smeltet, skriver bladet New Scientist.

Oppvarmingen har ført til økt trevekst i deler av Alaska. I andre deler av staten har det blitt mer vind og mindre regn.

— Hvis dette ikke er drivhuseffekten, hva i helvete er det da, spør Gunter Weller ved University of Alaska i New Scientist. Studier av årringene på

trær viser at det ikke har vært lignende temperaturøkninger de siste 400 år.

Ikke i Norge

Norske arktiske områder har hatt en temperaturøkning på ca. en grad de siste 30 årene, forteller forsker Inger Hanssen-Bauer på klimaavdelingen ved Meteorologisk institutt. Stigningen i temperatur har kommet etter en kald periode på slutten av 60-tallet.

— Temperaturøkningen vi har hatt de siste 30 årene har vært mindre dramatisk enn økningen vi hadde fra 1912 til 1930-tallet. Da steg temperaturen med rundt fire grader, sier Hanssen-Bauer. På 30-tallet var gjennomsnittstemperaturen i norske arktiske områder høyere enn i dag.

Auken pessimist foran Kyoto

Danmarks miljø- og energiminister Svend Auken er pessimist foran klimakonferansen i Japan. Problemet er ifølge Auken at for få land jobber med å stabilisere utslippene.

For øyeblikket tror Auken det er liten mulighet for at verdens land skal bli enige om en avtale som fører til betydelige reduksjoner av klimagass-utslippene.

— Det skal virkelig politisk vilje til - et løft - hvis det skal lykkes. Men det er ingen tvil om at Europa har den gule ledertrøyen, sier Auken til

Ritzaus Bureau.

— Hovedproblemet er at de færreste land har gjort en innsats, slik vi har prøvd i Danmark, for å stabilisere utslippene av drivhusgasser. I de fleste land stiger utslippene år for år. Amerikanerne sier selv at hvis de ikke foretar seg noe, vil de i 2010 ligge 23 prosent over nivået i 1990. ■

Lønnsomme klimatiltak i USA

USA kan spare 136 milliarder dollar på å redusere utslippene av CO₂ med 22 prosent innen år 2010.

Tellus Institute i Boston har på oppdrag fra WWF Verdens Naturfond vurdert mulighetene

for raske og betydelige reduksjoner i USAs CO₂-utslipp. Konklusjonen er at landet netto vil

spare 46 milliarder dollar ved å redusere utslippene med ti prosent innen 2005, og 136 milliarder dollar ved 22 prosent reduksjon innen 2010.

Blant forslagene til tiltak er krav om at mer elektrisitet og drivstoff kommer fra fornybare

ressurser, transportmidler med lavere drivstoff-forbruk, energisparing og økt bruk av biomasse.

Tiltakene vil også gjøre det mulig for amerikansk industri å øke sin markedsandel i salg av klimavennlige produkter. ■

Ville folket stoppet flyplassen?

Hovedflyplassen ville kanskje ha blitt stoppet dersom vanlige folk fikk vite om miljøkonsekvensene og delta i verdivalgene, mener filosof Ole Espen Rakkestad.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

— Det er ikke sikkert den nye hovedflyplassen var blitt bygd hvis folk flest visste hvor stor usikkerhet det er rundt miljøkonsekvensene, sier Ole Espen Rakkestad. Han har skrevet hovedoppgave i filosofi om temaet, og er tilknyttet Filosofisk Prosjektsenter - en gruppe filosofer med utspring ved Universitetet i Oslo, som jobber for å anvende filosofi på nye områder.

— Ekspertene bestemmer for mye

— Store miljøinteresser står på spill i forbindelse med utbygging av den nye hovedflyplassen. Samtidig er miljøkonsekvensene usikre. Forskning på forhånd kan aldri gi fullstendige svar. Men denne usikkerheten tildekkes, og viktige verdivalg tas av fagekspertene, mens de burde ha blitt diskutert åpent, mener Rakkestad.

Han har skrevet hovedoppgaven «Vitenskapelig usikkerhet og miljøskader», hvor han tar tak i et av forprosjektene til Gardermø-utbyggingen: «Rensningskapasitet i jord». Avisingsvæskene fra flyplassen skal renses i et jordrenseanlegg, og på forhånd har fagfolk vurdert hvilke miljøkonsekvenser det får.

— Men slike beregninger vil alltid være usikre. Når komplekse naturforhold skal studeres, må de forenkles. Viktige forhold må utelates. Relevante sider kan være vanskelig å få undersøkt i det hele tatt, sier Rakkestad. Han mener at dette er usikkerhet som ikke nødvendigvis blir mindre ved mer forskning.

— Allikevel - hvordan denne usikkerheten skal håndteres blir i stor grad overlatt til fagekspertene. Indirekte gjør de viktige verdivalg i arbeidet sitt. Men ekspertkunnskap i verdivalg er som kjent ikke forbeholdt fagekspertene, sier Rakkestad.

— Må ha innflytelse
Usikkerhet og verdivalg bør være tilgjengelig for alle, mener Rakkestad. Han tror «konsensuskonferanser» kan være en god måte å trekke med flere i prosessen. Det vil si konferanser der lekfolk får stille spørsmål til eksperter om et tema, for deretter å diskutere seg fram til enighet om en anbefaling.

— Forutsetningen er selvfølgelig at anbefalingene får reell innflytelse, sier Rakkestad.

— I Danmark har man gode tradisjoner for dette. Teknologirådet arrangerer blant annet konsensuskonferanser, scenarier, verksteder og tverrfaglig samarbeid i viktige saker, for deretter å gi råd til Folketinget.

I Norge har de forsknings-etiske komiteer og Bioteknologinemnda arrangert konsensuskonferanse om genmodifisert mat. Her skulle lekfolk legge

fram en rapport etter å ha hørt foredrag fra eksperter.

Legitimert feil

Hvis noe går galt - som med Romeriksporten - vil avgjørelsen ha større legitimitet når flere har deltatt og når det har vært åpenhet om usikkerheten, mener Rakkestad.

Stykkevis og delt

— Et annet problem ved store utbygginger som Gardermøflyplassen, er at det blir delt opp i mange mindre prosjekter. Miljøkonsekvenser av de forskjellige prosjektene blir vurdert hver for seg, og man mister helhetsperspektivet.

Rakkestad mener at dersom usikkerhet og verdivalg knyttes til den nye storflyplassen var blitt brakt fram i lyset, er det slett ikke sikkert den ville ha blitt bygd.

Cyanid drepte fisk

Utslipp av cyanid har forårsaket stor fiskedød i Göta Älv i Sverige.

Nylig ble store mengder død fisk funnet på stranden langs Göta Älv ved Göteborg, melder Dagens Nyheter.

Analysen viste at fisken hadde dødd av cyanidforgiftning, og etter en ringerunde i området innrømmet firmaet Ferroprodukter at de ved et uhell

hadde sluppet ut omlag 20 kilo cyanid i elva.

Miljøforvaltningen i Göteborg har nå politianmeldt bedriften for utslipp. Cyanid brukes blant annet til fremstilling av gull og sølv, kunstfibre, legemidler, fargestoffer og plantevernmidler.

Energi for generasjoner

Skogsbilveier kan true villmark

Selv om Åraksbøvegen mellom Bygland og Fyresdal ble stoppet er ikke villmarka reddet. Skogsbilveier kan snike seg inn i heiområdet.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

I forrige nummer brakte N&M Bulletin nyheten om at tidligere miljøvernminister Thorbjørn Berntsen en gang for alle skrinla planene om en gjennomgående vei mellom Åradsstøyl og Åraksvaldet i Bygland og Fyresdal.

Begrunnelsen var at området har unike nasjonale naturkvaliteter og representerer svært sjelden villmark. Mange sjeldne arter har denne villmarka som del av sitt leveområde. For eksempel trekker Europas sørligste villreinstamme, som holder til i Austheiene, stadig

ned i området.

Etter flere runder ble veiens reguleringsplan stoppet fra høyeste myndighet - Miljøverndepartementet (MD).

Skogloven gjelder

Arne Flor i Tovdalsvassdragets verneutvalg er imidlertid redd Bygland og Fyresdal kommuner likevel vil ødelegge villmarka.

— Kommunene kan når som helst bygge skogsbilveier inn i villmarka fra hver sin side. Skogsbilveier inn i dette området vil redusere villmarkspreget vesentlig, og vi har ingen garantier for at grunneierne i området ikke vil prøve seg, sier Flor.

Bygging av skogsbilveier er unntatt plan- og bygningsloven og avgjøres etter skogloven av landbruksmyndighetene.

Klart nei

— Det stemmer at en eventuell søknad om å bygge skogsbilvei må behandles etter skogloven. Vi har kun tatt stilling til denne konkrete saken, og jeg vil derfor ikke uttale meg om en eventuell skogsbilvei før saken ligger på bordet, sier avdelingsdirektør Pål Vidar Sollie i MD.

Sollie understreker likevel at MD sa et rimelig klart nei til veien nettopp fordi området har unike kvaliteter. Dessuten uttalte også landbruksmyndighetene seg om saken da den ble behandlet.

Ingen automatikk

— Det er ingen automatikk i at man vil stoppe bygging av skogsbilvei selv om Miljøverndepartementet har stoppet vei i det samme området tidligere. Vi

må likevel regne med at argumentene er sterke når en utbygging har blitt avslått av MD på grunn av hensyn til unik natur. Dette sier avdelingsdirektør Ivar Ekanger ved Landbruksdepartementets skogavdeling.

Ekanger understreker også at et søknad vil bli drøftet og vurdert sammen med miljøvernmyndighetene den dagen den kommer.

— Landbruksmyndighetenes avgjørelse i en slik sak vil være avhengig av hvilke verdier som er i området. Det er likevel ikke gitt at vi er enig med miljøvernmyndighetenes vurderinger, sier Ekanger.

Holand Sparebank
BUDRELANGEN - LØKEN - HEMNES

The Joy of Frozen Seafood!

FRIONOR

Norway Seafoods ASA, Lysaker Torg 8, 1324 Lysaker - Norway. Phone: +47 67 52 46 00 Fax: +47 67 52 46 46

Halve miljøkomitéen helt grønn

Mer enn halvparten av medlemmene i Stortingets energi- og miljøkomité er ferske stortingsrepresentanter. Bare to av representantene satt i komitéen i forrige stortingsperiode.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Åtte av de 15 medlemmene i Stortingets nye energi- og miljøkomité er ferske stortingsrepresentanter. Og bare Gunn Karin Gjøl (Ap) og Bent Hegna (Ap) satt i samme komité i forrige periode.

Ap-nestleder Jens Stoltenberg er leder for komitéen og dermed Arbeiderpartiets fraksjonsleder.

Miljøinteressene forsvinner?

Gunn Karin Gjøl tror ikke gjennomtrekken svekker komitéen og viser til at flere av medlemmene er erfarne politikere.

— Det bekymrer meg mer at kvinneandelen har gått ned. Bare tre kvinner sitter i komitéen. Jeg er redd for miljøsakene skal forsvinne i interessen for kraft og olje. Dette kan bli forsterket av at Høyre og Frp har tilsammen fire

representanter i komitéen, sier Gjøl, og utfordrer guttene til å gjøre miljø saker sentrale i komiteens arbeid.

Fra Nei til Ja

Jan Tore Sanner er Høyres nye miljøpolitiske talsmann. Sanner var som Unge Høyre-leder motstander av gasskraftverk, men innføring av et felles nordisk energimarked er hovedårsaken til at han nå har endret standpunkt.

— Jeg har forståelse for argumentene man reiser mot gasskraftverk, men mener kraften er nødvendig for å utjevne ubalansen i kraftmarkedet og tror verkene vil redusere de totale utslippene i Norden, sier Sanner.

Skeptisk til drivhuseffekten

Fremskrittspartiets miljøtalsmann, Øyvind Korsberg, er skeptisk til teorien om drivhuseffekten, men vil ikke avvise den totalt.

— Klimaet har svingt lenge før mennesker begynte å kjøre bil. Det er ikke et samlet vitenskapelig miljø som står bak teorien, men det er språk og forskjellige meninger. Jeg vil ikke avvise teorien, men vi må ikke gå for langt, sier Korsberg. Han vil jobbe for «fornuftige mål for å redusere utslippene av CO₂».

— Det er vanskelig å tallfeste hvor mye, men reduksjonen må ikke gå ut over arbeidsplasser,

samferdsel og andre velferdsgoder, sier Korsberg.

Medlemmene

I tillegg til de som er nevnt over sitter disse i energi- og miljøkomiteen: Olav Akselsen (Ap), Aud Blattmann (Ap), Torny Pedersen (Ap), Øyvind Vaksdal (Frp), Jan Johnsen (H), Bror Yngve Rahm (KrF), Lars Rise (KrF), John Dale (Sp), Hallgeir H. Langeland (SV) og Gunnar Kvassheim (V).

Ny gasskraft-diskusjon i Ap og Frp

Gasskraft-saken kommer opp til ny diskusjon i både Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet etter klimakonferansen i Kyoto.

— Vi vil reise en ny debatt om gasskraftverkene etter Kyoto-konferansen. Da har situasjonen forandret seg totalt, sier stortingsrepresentant Gunn Karin Gjøl (Ap).

Bondevik-regjeringen har varslet en stortingsmelding om norsk oppfølging av klimakonferansen i Kyoto. Når denne meldingen kommer vil også Fremskrittspartiets stortingsgruppe ta gasskraftsaken opp

til ny diskusjon.

— Etter konferansen i Japan må vi ut fra tilgjengelig dokumentasjon ta endelig stilling til saken, sier Øyvind Korsberg, miljøtalsmann i Frp. Miljø, økonomi og energiforsyningen er de tre momentene som vil være viktige for partiets standpunkt. Korsberg antyder at den økonomiske siden kan bli avgjørende.

Færre Gartnerhaller gir miljøgevinst?

Gartnerhallen legger ned ni av i alt 15 anlegg. Bedriften tror på miljøgevinst.

— Vi tror ikke nedleggelsen vil føre til mer transport. Snarere tvert imot, sier Bjørn-Ole Juul-Hansen i Gartnerhallen.

Beregninger som bedriften har gjort for Agder-fylkene viser at transporten vil reduseres med 10–15 prosent etter nedleggelsen. Juul-Hansen tror det samme vil være tilfelle for resten av landet.

— Hadde vi satt en ring rundt

Buskerud, og sagt at området bare skulle produsere til egen region, ville situasjonen ha vært en annen. Men det er lenge siden det fungerte sånn. Nå spesialiserer forskjellige deler av landet seg på ulike produkter. I Agder produseres tidligere grønnsaker, mens innlandet satser mer på lagringsvarer. Alt dette fordeles til store deler av landet, sier Juul-Hansen.

Vil samle miljøbedrifter

En gruppe bedrifter i Oslo vil opprette «Senter for bærekraftig praksis».

Målet er å samle bedrifter som driver miljøvennlig virksomhet under ett tak.

Initiativtakerne ønsker å leie den 2000 kvadratmeter store Grünergården som eies av Statsbygg. Gården skal i fremtiden bli en del av Akerselva miljøpark. Bak initiativet står blant annet Stiftelsen Idébanken og miljøarkitektene Gaia.

Tyskland på vindtoppen

Tyskland har overtatt etter USA som ledende land med hensyn til antall vindkraftverk, melder bladet Stromthemen.

Strømproduksjonen fra vindkraftverkene blir anslått til å være 3,3 TWh i 1997. Det er en økning på 50 prosent fra i fjor, men utgjør kun 0,7 prosent av den totale strømforsyningen i Tyskland.

Danmark er stadig det landet som har størst andel av strømforsyningen fra vindkraft. I Danmark kommer mer enn tre prosent av strømmen fra vind.

Lego avskaffer PVC

Lekeklosser skal ikke være giftige. Leketøysgiganten Lego har brukt to-sifrede millionbeløp på å finne stoffer som kan erstatte PVC.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Mens andre leketøysfabrikanter fastholder at PVC (polyvinylklorid) er et ufarlig stoff i leketøy, har det lyktes Lego å nesten fullstendig avskaffe PVC i sine produkter, skriver Information.

PVC kan inneholde såkalte hormonhermere: Stoffer som blant annet mistenkes for å gi redusert sædkvalitet, bryst- og testikkelkreft.

Helseskadelig bitering

Tidligere i år viste en under-

søkelse fra den danske Miljøstyrelsen at biteringer for barn inneholdt PVC med hormonhermere. De ble trukket tilbake fra markedet etter avsløringene.

Lego bruker ikke PVC i sine småbarns-produkter.

— Det er ikke vitenskapelig bevist at hormonhermerne er helseskadelige, men vi har indikasjoner på det. Det er nok for oss, sier Jan Kleis Pedersen i Lego. Siden midten av 80-tallet har bedriften brukt mye tid og penger på å finne alternativer. I dag finnes stoffet i 0,05 prosent av Legos produkter. Foreløpig har det ikke lyktes bedriften å

finne erstatninger til PVC i de bløte dukkehodene i SCALA-serien. Men det regner de med å klare i løpet av et par år.

Ikke redd PVC

— PVC generelt i leketøy er vi ikke så redd for. Det som kan være betenkelig er de helseskadelige tilsetningsstoffene PVC kan inneholde. Det er imidlertid forbudt å omsette, importere eller produsere leketøy som inneholder helseskadelige kjemikalier, sier Marit Kjeldby i Statens forurensningstilsyn (SFT).

Kjeldby forteller at SFT var raskt ute for å kontrollere da det ble kjent at biteringer i Danmark inneholdt hormonhermere.

— Da hadde imidlertid produsentene allerede trukket tilbake produktene fra markedet på grunn av oppstyret i Danmark, sier hun.

Bilbruken øker stadig

Hørt det før? En ny undersøkelse fra Transportøkonomisk institutt slår fast at bilbruken øker på alle felter; arbeidsreiser, handlereiser, omsorgsreiser og feriereiser.

I gjennomsnitt tilbakelegger hver nordmann 37 kilometer i bil hver dag.

Bilturister opptatt av miljø

Bobilturister er miljøengasjerte, skriver bladet Samferdsel. Det gjelder også de som reiser med campingvogn.

Utenlandske bilturister er generelt sett godt fornøyd med norsk miljøstandard. Turister fra Tyskland, Sveits og Østerrike er derimot lite tilfredse med avfallshåndtering, vannforbruk, gjenbruk, resirkulering og energisparing i Norge.

Konferanse på
Rica Sjølyst
onsdag
12. nov. 1997

Et samarbeid mellom:
Norsas
NORSK KOMPETANSESENTER FOR
AVFALL OG GJENVINNING

NHO
NÆRINGSLIVETS
HOVEDORGANISASJON

KS
KOMMUNENES SENTRALFORBUND

HSH
HANDELS- OG SERVICENÆRINGENS
HOVEDORGANISASJON

Rammebetingelser
for håndtering av avfall

Konferansen tar for seg følgende
hovedtema nærmere:

**Del I: Nye virkemidler i avfalls-
politikken**

- leder de til avfallsreduksjon og økt gjenvinning eller medfører de kun økte kostnader for næringsliv og kommuner?

**Del II: Sesjon 1
Sesjon 2 Bransjeavtaler
Energiutnyttelse som en del
av avfallshåndteringen.**

**Del III: Produsentansvar – hvem eier
avfallet?**

Kursavgift pr. person er kr. 1.150,-, som inkluderer kursmateriell, kaffe og lunch.

For nærmere opplysninger om programmet og påmelding kontakt:

NORSAS
Norsk kompetansesenter
for avfall og gjenvinning
TH: 22 51 07 00
FAX: 22 51 07 01

Sagt og skrevet

Ubetalte regninger

«Åtte varslingsstasjoner for radioaktivt nedfall på Kola virker ikke fordi russerne ikke har betalt telefonregninga.»
Dagbladet

Flere ulver

«Ulvestammen er kommet for å bli og kommer til å øke kraftig i årene som kommer. Siden 1990 er bestanden fordoblet. Fem til sju av de 35-45 ulvene som utgjør den skandinaviske stammen, holder seg i Sørøst-Norge.»
Dagbladet

— Lite imponert

«Vi er fra EUs side ikke svært imponert over planene om å bygge to gasskraftverk, når Norge er i en situasjon hvor landet har et enormt potensial for energisparing. Istedenfor å bygge gasskraftverkene kunne man jo heller iverksette energibesparende tiltak og så eksportere overskuddskraft til Europa.»
EUs miljødirektør Jørgen Hemmingsen til Dagsavisen Arbeiderbladet.

Regner med utbygging

«I og med at vi sa nei til vern i 1993, regner jeg det som en selvfølge at Ap nå vil gå inn for utbygging av en eller annen form.»
Tidligere energiminister Rønnevig Frøiland om Øvre Otta til Dagbladet.

Kostnader underordnet

«Vannstanden i Lutvann skal tilbake til det normale. Naturen skal tas hensyn til, i et sånt perspektiv er tidsspektet og kostnader for Gardermobanen fullstendig underordnet.»
Miljøvernssjef i Oslo og Akershus Åsmund Sæther til Dagsavisen Arbeiderbladet.

Returplast på is

Arbeidet med å resirkulere husholdningsplast i Grenland er utsatt på ubestemt tid. I stedet vurderer Skien kommune å brenne plasten.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

I Norge produserer vi omlag 100.000 tonn plastavfall hvert eneste år. Firmaet Plastretur har kommet godt igang med å materialgjenvinne plast i enkelte deler av næringslivet. Nå ønsker firmaet å gjenvinne husholdningsplast i kommunene.

I et halvt års tid har Plastretur vært i dialog med kommunene i Grenlandsregionen (Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan) for å starte landets første store innsamling fra husholdninger. Ideen var at plast skulle legges i egne poser og samles inn sammen med papir. På den måten ville innsamlingen bli enkel for husholdningene og samtidig spare unødvendig transport. Nå har Skien kommune foreløpig lagt samarbeidet på is.

— Vi mente vi var kommet langt og synes det er veldig beklagelig. Prosjektet i Skien var et viktig pilotprosjekt. Nå blir arbeidet med å få på plass

returordninger for plast fra husholdninger i Norge forsinket, sier Peter Sundt, daglig leder i Plastretur.

Vil brenne avfallet

— Vi var vel ikke så nær ved å inngå en avtale som PR gir uttrykk for. Vi har hatt noen samtaler med dem, men prosjektet er lagt på is mens vi vurderer andre løsninger, sier saksbehandler Anne Berit Steineth i Skien kommune.

En av løsningene Skien ser på er å sende alt avfallet til forbrenning hos Norcem. Det vil i tilfelle si over og ut med planene om å sortere plasten og gjenvinne det som lar seg gjenvinne.

— For lettvinnt

— Det er en altfor lettvinnt måte å løse avfallsproblemet på. Dessuten vil det bety at Grenlandsregionen mister terreng i forhold til å utvikle en lokal plastgjenvinningsindustri. Det er allerede et godt plastmiljø i regionen. I tillegg har Skien vært

gode på å kildesortere annet type avfall. Det gir vårt prosjektet gode odds, sier Sundt.

Plastretur har likevel ikke gitt opp Grenlandsområdet.

— Vi håper de kommer tilbake til oss senere. Såvidt oss bekjent har ikke Norcem konsesjon til å brenne husholdningsavfall, og da vil vårt system være det beste alternativet, sier Sundt.

Næringslivet skulle ordne opp selv

I statsbudsjettet for 1995 var det foreslått en miljøavgift på en krone pr emballasjeeinheit. På den måten skulle produsenter og importører presses til å vurdere bruken av ulike emballasjematerialer og stanse veksten i avfallsmengden.

I stedet ble det gjort en avtale om at næringslivet selv skulle stable returordninger på beina. Myndighetene gikk derfor med på å utsette avgiften.

Ut fra dette ble det opprettet flere materialselskap. Blant annet for papir, glass og plast, hvor Plastretur AS har ansvaret for innsamling og gjenvinning av plastavfallet. Målet er at minst 80 prosent av plastemballasjen i Norge skal gjenvinnes innen 1999. Av dette skal minst 30 prosent materialgjenvinnes og 50 prosent energigjenvinnes. ■

Kalenderen

4. november:

Kulturkveld med vern av Øvre Otta-vassdraget i fokus. Oslo. Arr.: Vern Øvre Otta, tlf. 22 38 35 20.

2.-5. november:

Internasjonalt symposium om bærekraftig akvakultur, Oslo. Arr.: B.l.a. Marintek, tlf. 73 59 56 50.

4.-5. november:

Fagseminar om kloakkrensing og slambehandling i Grimstad. Arr.: Høgskolen i Agder og Grimstad kommune, tlf. 37 25 04 26.

5. november:

Bioenergi fra skogen. Arr.: B.l.a. Energigården, tlf. 61 33 60 90.

6. november:

Åpen høring: Bærekraftig landbruk - forskernes rolle. Arr.: De nasjonale forskningsetiske komiteer, tlf. 22 95 87 80.

6.-7. november:

International Petroleum Tax Conference, Oslo. Arr.: Norsk Petroleumsförening, tlf. 55 12 58 40.

12. november:

Seminar om sur nedbør i Grimstad. Arr.: Tverrfaglig Etatsgruppe for Forsuringsspørsmål i Agderfylkene, tlf. 37 01 76 05.

24. november:

GRIP forum '97 om metoder for økt miljøeffektivitet og verdiskapning. Arr.: GRIP senter, tlf. 22 57 36 00.

9. desember:

Bioenergi fra skogen. Arr.: B.l.a. Energigården, tlf. 61 33 60 90.

IndiLight T5

IndiLight – en perfekt kombinasjon av direkte og indirekte lys med kvalitet for øyet.

Med det nye slanke lysroret T5 gir IndiLight et mer effektivt lys med mindre strømforbruk og mindre bruk av kvikksolv. IndiLight-serien gir ikke bare riktig lys for øyet, men gir også arkitekten gode muligheter til å understreke detaljer ved interioret. IndiLight leveres i mange varianter:

Som pendel, som innfelt eller utenpåliggende i himlingen og for veggmontering.

Var nye brosjyre «Interiørbelysning» presenterer mange spennende nyheter: IndiLight-serien, ny miljøbelysning fra Zero og et nytt fiberoptikksystem.

50 GLAMOX

GLAMOX NORGE AS
Tlf.: 22 02 11 00, Fax: 22 02 11 02
Http://www.glamox.no

IndiLight - som skapt for T5

Ring, fax eller bestill på Internett vår brosjyre «Interiørbelysning»

MILJØTEKNOLOGISK EKSPERTISE

BEHANDLING AV VANN, SLAM OG AVFALL.

La oss hjelpe deg å hjelpe naturen, på naturens egne premisser.

- Biologiske renseanlegg for kommuner og industri.
- Rensing av drikkevann med nedstrømsfiltre og membranfiltre.
- Gjenvinning av prosessvann i industrien.
- Behandling av slam og våtorganisk avfall ved hygienisering, stabilisering, avvanning og tørking.
- Deponigass anlegg

SQUEEZE box

Ny teknologi for avvanning av slam

- Høyt tørrstoffinnhold
- Ingen støy
- Lite plass
- Rimelig investering og drift

- La oss hjelpe deg til å finne den beste løsningen på ditt problem.
- La økonomi, effektivitet, vedlikehold og driftssikkerhet være avgjørende for ditt valg.

Bioscan Norge AS

Adr. Boks 145, 1324 LYSAKER, Tlf. 67 12 49 10

Adr. Boks 228, Aker Base, 4056 TANANGER, Tlf. 51 85 32 50